

O'ZBEK SHOIRASI ZULFIYAXONIMNING UNUTILMAS IJODI

Eraliyeva Shohsanam Muzaffar qizi
Toshkent Tibbiyot Akademiyasi

Annatsiya; siz ushbu maqolada Zulfiya Isroilovaning o'ziga hos ijodi, Hamid Olimjon bilan o'tkazgan umri haqida ma'lumot olasiz. Zulfiyaxonim o'z she'riyati, hayot yo'li bilan o'zbek ayolining ma'naviy qiyofasini aks ettirgan, sadoqat va vafo kuychisiga aylangan xalqimizning atoqli shoirasidir. Birinchi Prezidentimiz e'tirof etganlaridek, „Uning jahon minbarlaridan yangragan she'rlari Sharq ayolining aql-u zakosi, fazl-u kamolining yorqin ifodasi sifatida millionlab she'riyat muxlislariga odamiylik, muhabbat va sadoqatdan saboq bergan“. Zulfiya mana shunday e'tiroflarga loyiqdir. Zero, u xotin-qizlar istiqboli yo'lida kurashib kelgan jamoat arbobi, necha-necha qizning qo'lidan tutib, adabiyot dargohiga boshlab kelgan, ularga yo'l-yo'riq ko'rsatgan mehribon, ammo talabchan ustoz, nozikta'b, zukko ayol, sadoqatli yor, mehribon ona edi.

Kalit so'zlari: Zulfiya nomidagi Davlat mukofoti, «Saodat» jurnali, „Men ish qizi“ deb nomlangan ilk she'ri, „Qizil O'zbekiston“, „Hayot varaqlari“ nomli ilk she'riy to'plami.

Аннотация; В этой статье вы узнаете об уникальном творчестве Зульфийи Исраиловой и ее жизни с Хамидом Олимджоном. Зульфийяханум – известная поэтесса нашего народа, отразившая в своей поэзии и жизни духовный образ узбекской женщины. Как признавал первый Президент Республики Узбекистан, «Его стихи, воспетые с мировых платформ, научили миллионы любителей поэзии человечности, любви и верности как яркому выражению ума и добродетели восточной женщины». Зульфийа заслуживает такого признания. Ведь она общественный деятель, боровшийся за женские перспективы, добрая, но требовательная учительница, деликатная и умная женщина, которая взяла за руку нескольких девочек и повела их на путь литературы, была преданной женой, любящей женщиной. мать.

Ключевые слова: Государственная премия имени Зульфийи, журнал «Саодат», первое стихотворение «Мен иш кызы», «Красный Узбекистан», первый сборник стихотворений «Листики жизни».

Annotation; In this article, you will get information about Zulfiya Israilova's unique work and her life with Hamid Olimjon. Zulfiyakhanim is a famous poetess of

our nation, who reflected the spiritual image of an Uzbek woman through her poetry and life. As the first President of the Republic of Uzbekistan acknowledged, "His poems, sung from world platforms, taught millions of poetry fans about humanity, love and loyalty as a bright expression of the intelligence and virtue of the Eastern woman." Zulfia deserves such recognitions. After all, she is a public figure who has fought for women's prospects, a kind but demanding teacher, a delicate and intelligent woman who took several girls by the hand and led them to the path of literature. , was a devoted wife, a loving mother.

Key words: Zulfia State Award, Saodat magazine, first poem called "Men ish qizi", "Red Uzbekistan", first collection of poems called "Life Sheets".

Zulfia Isroilova — iste'dodli va o'zining alohida uslubi bilan ajralib turadigan o'zbek shoirasi. Zulfia (1915—1996) O'zbek shoirasi. Zulfiyaxonim Isroilova 1915-yilda hunarmand-degrezchi oilasida Toshkentda tug'ilgan. Zulfiyaning oilasida ziyoli muhit hukmron bo'lib, otasi hunarmand bo'lish bilan birgalikda zamona ilmidan xabardor inson edi. Shuningdek, onasi ham oqila ayol bo'lib, o'z farzandlarini ziyoli qilib tarbiyalash va ularni komil inson bo'lib yetishtirish yo'lida harakat qilgan. 1922-yildan 1931-yilgacha maktabda, so'ng 1931 - 1934-yillar orasida qizlar bilim yurtida tahsil oldi. Mehnat faoliyatini juda erta boshlagan shoira deyarli bir umr jurnalistika va nashriyot sohasida ishladi. U 1935 - 1938- yillarda Til va adabiyot instituti aspiranti, 1938 - 1948-yillar mobaynida Bolalar nashriyoti muharriri, O'zbekiston davlat nashriyoti bo'lim mudiri, 1953-yilgacha «Saodat» jurnalida bo'lim mudiri, 1953- yildan to 1980- yilga qadar, salkam o'ttiz yil davomida, shu jurnalning bosh muharriri lavozimida ishlab keldi. Zulfiyaxonimning o'zi keyinchalik yozishicha, uning ijodga va adabiyotga bo'lgan qiziqishida onasining roli katta bo'lgan. Oiladagi sog'lom muhit va tarbiyaning natijasida Zulfiyaxonim ziyoli inson bo'lib yetishdi. U o'rta maktabni va ayollar pedagogika bilim yurtini tamomlab, Respublika gazeta va jurnallar nashriyotida ish faoliyatini boshladi, she'riyatga qiziqib qoldi va she'rlar yoza boshladi. Uning „Men ish qizi“ deb nomlangan ilk she'ri 1931-yil 17-iyul kuni Shukur sa'dulla vositasida „Ishchi“ gazetasida bosildi. Keyingi ijod namunalari “Yangi yo'l” jurnali va “Qizil O'zbekiston” hamda “Yosh leninchi” gazetalarida chop etila boshlagan. Zulfiyaxonim yoshligidan she'riyatga mehri va qiziqishi baland edi, undagi bu ishtiyoq onasining aytib bergan afsonalari, ertaklari va she'riy dostonlari ta'sirida yanada o'sdi. Bunday tarbiyaning natijasi o'laroq 17 yoshidayot uning “Hayot varaqlari” nomli ilk she'riy to'plami omma yuzini ko'rdi.

Toshkentdagi Degrez va O'qchi mahallalarini temirchi ustalarining beshigi deyish mumkin. Qariyb yuz yildan beri bu yerda po'lat quyib, cho'yan eritib, turli xo'jalik asboblarini yasaganlar. Tunuka surnaydan tortib, qo'rg'oshin to'pponchagacha, qilich-qalqondan tortib, qozon va omochgacha-hamma narsa shu yerda tayyorlangan. Ana Shu mahallada yashovchi Muslim degrezni butun Toshkent ahli bilar va hurmat qilar edi. Muslim degrezning hovlisida katta doshqozon bo'lib, unda har ikki haftada po'lat yo cho'yan eritilar, ular turli shakllarga quyilar, so'ng qozon yo omoch shakilini olib, boshqa xonadonga kirib borar edi. Po'lat va cho'yan eritiladigan kun xuddi bayramdagidek quvonchli o'tardi. Shunday kunlarda Muslim degrezning yonida uning besh nafar o'g'li ham turardi. Uning farzandlari ham ota kasbini egallagan, degrezlik hunariga astoydil ixlos qo'ygan kishilar edi. Muslim degrezning beshta farzandidan biri Isroil degrez edi. Isroil degrez yetti farzand ko'rdi va o'z farzandlarining eng kenjasini Zulfiya deb atadi. Zulfiyaning bolalik chog'lari ana shu ish muhitida, po'lat tafti anqigan xonadonda kechdi. Uning nazdida otasi shunday mohir degrez ediki, u hatto po'latdan qo'g'irchoq quyishi ham mumkindek tuyulardi. U doshqozon atrofida bezovta yurgan otasining ortidan ergashib, «Dada, menga qo'g'irchoq yasab bering!» deb iltimos qilardi. Ozg'ingina, qorachadan kelgan, chayir tanli otasi erigan po'latning uchqunlarini sachratib, turli asbob – anjomlar yasas ekan, xalq ertaklaridagi pahlavonlardek tuyulardi unga.

Har bir kasb-hunar kishilarining o'ziga xos fe'l-atvori bor. Degrezlar odatda kamgap, temir irodali, chayir kishilar bo'ladilar. Isroil degrezda bu fazilatlardan boshqa qator sifatlar ham bor edi. U o'z hunariga astoydil berilgan, mehri daryo, tiyrak nigohli, ilg'or qarashli kishi edi. U farzandlarini halol, mehnatsevar, xalq manfaati bilan yashaydigan kishilar qilib tarbiyaladi. Katta o'g'li Ismoil Moskvada, Sharq xalqlari universitetida tahsil olgach, mas'ul lavozimlarda ishladi. Qodir ham tashkilotchilardan biri bo'ldi. U pensiyaga chiqqunga qadar ota kasbini davom ettirib zavodda-quyuv sexida ishladi. Normat Isroilov esa 30- yillarning yirik davlat arbobi edi. Zulfiya ota-onasi va akalaridan dastlabki hayot saboqlarini oldi. Ko'p o'tmay, Zulfiya bilim yurtini tugatib, 1935 yilda O'zbekiston Fanlar komiteti qoshidagi Til va adabiyot institutining aspiranturasiga o'qishga kirdi. Bu yerda u o'zining nazariy bilimlarini oshirdi. Shu yillarda Til va adabiyot institutida Hamid Olimjon ham xizmat qilar edi. U Zulfiya bilan uchrashgan kezlarida uning ijodi bilan qiziqar, unga turli maslahatlar berar edi. Har bir uchrashuv ularni tobora yaqinlashtirar va bir-birlarining qalbiga muhabbat urug'larini socha boshlar edi. 1935 yil ular hayotiga baxtli sana sifatida kirib keldi. Xuddi shu yilning 23 iyulida taqdir ikki shoirning hayot rishtasini butun umrga bir-biri bilan uladi. Bu davrda Hamid Olimjon 26

yashar qirchillama yigit bo'lib, beshta she'rlar va hikoyalar kitobining muallifi, taniqli shoir, tirishqoq olim, yosh shoirlar uchun esa ustoz sifatida ham el og'ziga tushgan edi. U Zulfiya uchun turmush o'rtog'i va do'stgina emas, balki uning ijodiy taqdirida mislsiz ahamiyatga molik bo'lgan siymo ham bo'lib qoldi.

Zulfiya o'zining har bir she'rini uning nazaridan o'tkazar, ammo Hamid Olimjon bu she'rlarga qalam urmas, balki ulardagi kuchli va kuchsiz satrlarni ko'rsatar, tushuntirar edi. Ulkan shoir, nodir insoniy fazilatlar sohibi Hamid Olimjon Zulfiyaga hamma narsada o'rnak bo'ldi. U ajoyib shoirdan fikrlashni, mehnat qilishni va she'r yozishni ham, do'stlarga mehribon, dushmanga shafqatsiz bo'lishni ham o'rgandi, uning ijodiy maktabida ta'lim oldi. Hamid Olimjon shu ma'noda Zulfiyaning qalbiga uyg'un hamrohi va sezgir maslahatchisi bo'ldi. Barcha baxtiyor kishilar bir-birlariga o'xshaydilar. Baxtiyor inson dilnavoz oshiq yoki ma'shuqaga o'z qalbining billur tuyg'ularini nisor etadi. Zulfiya ham, Hamid Olimjon ham o'sha charag'on yillarda qalb qo'rini, mehr-muhabbat taftini bir-birlaridan sira ayamadilar. Bu, ikki shoirning o'zaro hurmat va muhabbatga asoslangan ittifoqi edi. Bu davrda Zulfiya ijodi bahor chog'laridagi qorli cho'qqilardan endigini paydo bo'layotgan kichik bir jilg'a edi. Kunlar, oylar, yillar o'tib, bu jilg'aning ulkan bir daryoga aylanishi muqarrar edi. Yakshanba Hamid Olimjon va uning oilasi uchun chin ma'noda hordiq va istirohat kuni edi. Shu kuni shoir qo'lga qalam olmas, ayollar og'ir ro'zg'or ishlari bilan mashg'ul bo'lmas edilar. Odatda, u barvaqt turib, Zulfiya bilan birga bozorga borar, ro'zg'or uchun kerakli mahsulotlarni obdon tanlab, xarid qilardi. So'ngra www.novateurpublication.org ko'chaga chiqib, birinchi kelgan tramvayga o'tirardi, shahar tashqarisiga chiqib olardi. Bunday hamidona sayillar Zulfiyaxonimsiz o'tmas edi. Hamid Olimjon bilan Zulfiyaning «tabiat quchog'iga» qilgan ana shunday sayyohatlaridan biri 1936 yil bahoridagi lola sayli edi. Oradan bir yil o'tgach. Hamid Olimjon o'sha sayil soniyalarini eslab, o'zining latif sherlaridan birini yozgan edi:

Eng gullagan yoshlik chog'imda,
Sen ochilding ko'ngil bog'imda.
Shunda ko'rди ko'zim bahorni,
Shunda qalbim tanidi yorni.
Qushlar sayrar jonimga payvast,
Men sevgining bo'yi bilan mast,
Kuni bilan dalada qoldim,
Lolazorlar ichra yoqoldim.
Quchoq-quchoq gullar terganim

Va keltirib senga berganim
Kechagiday hamon esimda
Har soniya, har on esimda.
Shundan beri tilimda oting,
Shundan beri dilimda oting.
Eng gullagan yoshlik chog'imda
Sen ochilding ko'ngil bog'imda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev imzolagan farmonga asosan xotin-qizlarni Zulfiya nomidagi Davlat mukofoti bilan taqdirlash tizimi yanada takomillashtirilmoqda. Endilikda mazkur davlat mukofoti Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri vakillariga ikkitadan har yili Xalqaro xotin-qizlar bayrami arafasida ta'lim, fan adabiyot, madaniyat, san'at, sport va jamoatchilik faoliyatida alohida yutuqlarga erishgan o'n to'rt yoshga to'lgan va o'ttiz yoshdan oshmagan iqtidorli qizlarga berilishi e'tirof etildi. Shuningdek, umumiy o'rta, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarining Zulfiya nomidagi Davlat mukofoti laureatlari bo'lgan o'quvchilari oliy ta'lim muassasalarining bakalavriatiga, bakalavriat talabalari esa oliy ta'lim muassasalarining magistraturasiga tegishli yo'nalish va ixtisoslik bo'yicha kirish sinovlarisiz davlat grantlari asosida qabul qilinadigan bo'ldi. Mukofot ilgari har bir hudud vakilasiga bittadan berilar edi. Shu bilanbirga, mukofot adabiyot, madaniyat, san'at, fan, ta'lim sohalaridagi hamda jamoatchilik faoliyatidagi alohida yutuqlari uchun 14 yoshdan 22 yoshgacha bo'lgan iqtidorli qizlarga berilardi. Zulfiyaxonim mukofotini olish har qanday o'zbek qizi uchun sharafdir. Ushbu mukofot bilan taqdirlangan qizlar jamoat ishlarida faol, zukko, she'riyatga oshno, ilm-u fanda koplalab yutuqlarga erishgan qizlardir. Zulfiyaxonim qizlariga yangi nomzodlar har yili munosib taqdirlanadi. Bu mukofot qizlarga keyingi faoliyatlarida yanada ma'suliyatli bolishga undaydi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev Zulfiyaxonim qizlariga katta imkoniyatlar berganligi ularni yanada ruhlantiradi. Ular oliy ta'lim muassasalarining bakalavriatiga, bakalavriat talabalari esa oliy ta'lim muassasalarining magistraturasiga tegishli yo'nalish va ixtisoslik bo'yicha kirish sinovlarisiz davlat grantlari asosida qabul qilinadi.

Xulosa qilib aytganda Zulfiyaxonim o'z she'riyati, hayot yo'li bilan o'zbek ayolining ma'naviy qiyofasini aks ettirgan, sadoqat va vafo kuychisiga aylangan xalqimizning atoqli shoirasidir. Birinchi Prezidentimiz e'tirof etganlaridek, „Uning jahon minbarlaridan yangragan she'rlari Sharq ayolining aql-u zakosi, fazl-u kamolining yorqin ifodasi sifatida millionlab she'riyat muxlislariga odamiylik,

muhabbat va sadoqatdan saboq bergan”. Zulfiya mana shunday e’tiroflarga loyiqdir. Zero, u xotin-qizlar istiqboli yo’lida kurashib kelgan jamoat arbobi, necha-necha qizning qo’lidan tutib, adabiyot dargohiga boshlab kelgan, ularga yo’l-yo’riq ko’rsatgan mehribon, ammo talabchan ustoz, nozikta’b, zukko ayol, sadoqatli yor, mehribon ona edi. Shoira o’z she’rlaridan birida shunday yozgan edi: E’zozlar, ardog’lar uchun tashakkur, Asli Siz – oftobim, men ziyosiman. Tonglaringiz kul sin dorilomon, hur, Baxtim shul – O’zbekning Zulfiyasiman! Darhaqiqat, Zulfiya chin o’zbek qizi, O’zbekning Zulfiyasi bo’lib qalblarda mangu yashaydi, muhabbat va sadoqat kuychisi bo’lib, ishq torlarini chertib, ko’ngillar to’ridan joy egallaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. M. Zulfiya, Toshkent, 1985; Ibrohimov M., Quyoshli she’riyat ijodkori, Toshkent, 1986;
2. Mirvaliev S. O’zbek adiblari. Toshkent: „Yozuvchi“, 2000.
3. Naim Karimov. m. G. Gulyama, 1983.
4. Qayumov L. Shoira Zulfiya. Toshkent, O’zadabiynashr, 1965.
5. Sultonova M., Ijod sahifalari, Toshkent, 1975; Zulfiya [bibliografiya], Toshkent, 1977;
6. Umurova G. (2017). Zulfiya badiiy mahoratining ba’zi qirralari // O’zbek tili va adabiyoti. – Toshkent
7. <https://darakchi.uz/oz/45180>